

LISA SCOTTOLINE

NAVEKY

*Dojímavý príbeh o zrade, láske a odvabe
v najtragickejších časoch v dejinách*

Lisa Scottoline

Naveky

Preložila Zdenka Buntová

IKAR

Lisa Scottoline
ETERNAL

Copyright © 2021 by Smart Blonde LLC
Translation © 2022 by Zdenka Buntová
Cover design by Bell Studio
Slovak edition © 2022 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-8730-3

S láskou venujem svojej dcére Francesce.

Osoby

Rodina D'ORFEOVCOV, TRASTEVERE

Ludovico, otec
Serafina, matka
Elisabetta, dcéra
Rico a Bambuľka, tvrdohlavé mačky

Rodina SIMONEOVCOV, GETO

Massimo, otec
Gemma, matka
Rosa, dcéra
Alessandro „Sandro“, syn
Cornelia Rossiová, pestúnka a gazdiná
David Jacobs, Rosin priateľ

Rodina TERRIZZIOVCOV, Tiberský ostrov

Giuseppe „Beppe“, otec
Maria, matka
Emedio, prvorođený syn a kňaz
Aldo, prostredný syn
Marco, najmladší syn

Ostatné postavy

Giuseppina „Nonna“ Servanová, vlastníčka reštaurácie
Casa Servano a hlava rodiny

Paolo, jej syn
Sofia, jeho žena
Commendatore Buonacorso, fašistický dôstojník
Comandante Spada, fašistický dôstojník odchádzajúci
do výslužby
Carmine Vecchio, fašista, člen tajnej polície
Stefano Pretianni, fašista, člen tajnej polície
Rolf Stratten, nacistický dôstojník, adjutant
Profesor Tullio Levi-Civita, matematik
Ugo Foà, hlava židovskej komunity v Ríme
Dante Almansi, prezident talianskeho Zväzu židovských
náboženských obcí
Obersturmbannführer Herbert Kappler, najvyššia
šarža SS v Ríme
Barón Ernst von Weizsäcker, nemecký veľvyslanec
vo Vatikáne

Omnia vincit amor.
Láska překoná všechno.

— Vergílius

Prológ

Elisabetta

máj 1957

To tajomstvo v sebe nosila trinásť rokov, no napokon nadišiel čas povedať synovi, kto je jeho otec. Čakala s tým, kým chlapec podrastie, no už to nechcela odkladať. Zaslúžil si poznať pravdu a tajiť ju pred ním sa jej nikdy nezдалo správne. Tajomstvo ju časom ťažilo čoraz väčšmi, bolo to, ako keď nesiete nákup z potravín, po prvý blok domov je to hračka, po druhý ako-tak a na konci tretieho už nevládzete, tašku musíte položiť.

Stála pri kuchynskom dreze, robila si kávu. V byte vládlo ticho, syn hral vonku futbal. Keď sa na ten rozhovor začala pripravovať, uvedomila si, že v myšlienkach musí znova prežiť najhoršie dni svojho života a histórie svojej vlasti, keďže jej mladost poznačilo *ventennio*, dvadsať rokov Mussoliniho vlády, a potom vojna, ktorá obrátila Taliansko hore nohami – dobro sa stalo zlom, zlo dobrom.

Rýchlo zažmurkala, aby zahнала slzy, čo sa jej tisli do očí. Modlila sa v nádeji, že syn pochopí, prečo mu to nikdy nepovedala. Bude to preňho šok, nikdy nemal ani najmenší tieň podozrenia, čo jej opäť pripomenulo, že gény po otcovi má väčšmi vpísané do povahy než do črt tváre.

Pohľadom zabľúdila k oknu nad drezom a zadívala sa na panorámu Trastevere až po Vatikán, ktorú mala pevne vrytú do pamäti. Rím sa od prvopočiatku západnej civilizácie rozrastal, pribúdali ďalšie a ďalšie vrstvy travertínového mramoru, tehlové oblúky, stredoveké veže s cimburím, červené strechy domov s jantárovými a okrovožltými fasádami. Scenériu dopĺňali kupoly chrámov, palmy, cyprusy a dáždňikovitité koruny píní. A nad tým

všetkým sa vypínala Bazilika svätého Petra s ikonickou kupolou pozlátenou talianskym slnkom.

Elisabetta sa vytrhla zo zamyslenia a odložila šálku do drezu. Syn bude každú chvíľu doma. V kuchyni sa vznášala vôňa lazaní, jeho obľúbeného jedla. Urobila mu ich, lebo si bude musieť vypočuť ťažký príbeh, ktorý však musí poznať. A ona mu ho musí rozpovedať.

Vchodové dvere sa otvorili. Chlapec vošiel a odložil loptu. Elisabetta sa nadýchla. „*Ciao, amore!*“

„Mama, dnes budú lazane?“

„Áno. Prosím, poď do kuchyne, dobre?“

Prvá časť

Každý má právo porozprávať vlastný príbeh po svojom.

Ignazio Silone, *Fontamara* (1930)

Zostáva Jeden, dav sa stráca, mení,
vždy žiari nebo, zem je letný tieň,
a život, sťa dóm stofarebný, sklený,
poškvrní Večnosť na okamih len.
Smrť rozdupe tú krásu krehkých stien.
Zomri, ak chceš, nech stratené ťa víta!
Chod' za všetkým, čo presahuje sen
a sochy, hudba, slová nezachytia
nič zo slávy, čo je nám dosiaľ skrytá.

Percy Bysshe Shelley, *Adonis* (1821)

1. kapitola

Elisabetta

máj 1937

Rozhodnutie bolo definitívne. Prvý chlapec, ktorý ju po-
bozká, bude Marco Terrizzi. Každý deň sledovala pri rie-
ke jeho kúsiky na bicykli: jazdil na zadnom kolese, smial
sa so zaklonenou hlavou a biele zuby mu svietili v opálenej tvári.
Napomádované husté tmavé vlasy sa mu leskli na slnku. Bol ve-
selý, silný a vrtký a už začal nadobúdať mužnú eleganciu. Marco
Terrizzi bol obdarený *sprezzaturou*, zriedkavým nenúteným šar-
mom, ktorý človeku dodáva neodolateľnosť.

Elisabetta z neho nevedela spustiť oči, podobne ako ostatné
dievčatá. Vyrastali spolu, no Marco sa v ktoromsi okamihu zme-
nil z chlapca na muža a z obyčajného Marca sa stal *Marco*. Vy-
rástol z neho krásavec na pohľadanie. Mal veľké orieškovohnedé
oči, výrazný nos, mužnú hranatú čelusť a mocný krk s vystupujú-
cim ohryzkom. Bol to najobľúbenejší chlapec v triede, mal v sebe
viac temperamentu a života než ktokoľvek iný. A teraz, v slneč-
nom svetle, vyzeral, akoby ho sama príroda vykúpala v zlate.

Elisabetta si skúšala predstaviť, aké by to bolo, keby ho po-
bozkala. Určite vzrušujúce a chuť, ako keď zahryznete do zrelej
paradajky a šťava vám stečie po brade. Ešte nikdy sa s nijakým
chlapcom nebozkávala, hoci mala už pätnásť rokov a po nociach
si nacvičovala bozkávanie s vankúšom. Jej sivo-čierny strakatý
kocúr Rico, ktorý s ňou spával, si už na to zvykol. Nad pochabosťou
mladých dievčat sa mačky nevzrušujú.

Lenže ako to zariadiť, aby v nej Marco nevidel iba kamarátku?
Zvyčajne dosiahla, čo si vzala do hlavy, napríklad výborné známky
v škole, ale toto bolo čosi iné. Na flirtovanie bola priveľmi
priama, ženské finty neovládala. V detstve bola, ako sa hovorí,

chlapčenský pupok, *maschiaccio*. Vtedy sa skamarátila s Marcom. Teraz sa pokúšala byť ženskejšia, no podprsenu ešte nenosila. Jej matka neoblomne tvrdila, že ju nepotrebuje, no ostatné dievčatá sa jej vysmievali a šepkali si o nej, zakrývajúc si ústa dlaňou.

„Elisabetta, pomoc! Utopím sa!“ Marco sa ozlomkrky hnal k rieke. Chcela naňho zakričať, ale zahryzla si do jazyka. V nejakom časopise si v stĺpčeku *Radíme ženám* prečítala, že ak mužovi odoprieme pozornosť, prebudí to v ňom neuhasiteľnú túžbu, a tak Marca ignorovala, no ostatné dievčatá zareagovali.

„Nie, Marco, nie!“ vykričla Livia.

„Marco, dávaj pozor!“ pridala sa Angela.

Chlapci čakali a pozerali, čo sa stane, ale keď Marco v poslednej chvíli skrútil riadidlá a vyhol sa pádu do rieky, zasmiali sa a opäť sa zahľadeli do učebníc rozložených na tráve. Práve prišli zo schôdzy Balilly, mládežníckej organizácie strany, kam musel každý povinne vstúpiť, a pustili sa do domácich úloh. Všetci mali na sebe uniformy, chlapci čierne košeľe a krátke sivé nohavice, dievčatá biele mušelinové blúzky a čierne sukne.

Na tichom mieste na brehu rieky kúsok na sever od mosta Ponte Palatino sa ich schádzala celá partia, no Elisabetta zvyčajne sedávala s Marcom alebo so Sandrom bokom od dievčat. S dievčatami sa akosi neskamarátila a teraz už bolo neskoro, všetky jej pokusy zblížiť sa s nimi odmietali. Možno usúdili, že dáva prednosť chalanom, no nebola to pravda. Túžila mať dobrú kamarátku, lenže Angela a ostatné spolužiačky si ju držali od tela, a tak sa aspoň snažila netrapiť sa preto.

„Betta, pozeraj!“ zakričal Marco.

Betta bola jej detská prezývka.

„Nevolám sa Betta!“ odvrkla spoza novín. Chcela, aby ju všetci oslovovali plným menom, lebo dúfala, že jedného dňa sa stane novinárkou. Po večeroch si v zošite krasopisne precvičovala formulu „Napísala Elisabetta D’Orfeová“.

„Elisabetta!“ Marco dofrčal k nej, zabrzdil a šmykol sa na tráve. „Poď, vysadni na riadidlá. Povoším ťa.“

„Čítam, nevidíš?“ odbila ho, skrývajúc úsmev za novinami, zato Angela vyskočila a oprášila si zo sukne stebľá trávy. „Ja idem, Marco. Odvezieš ma?“

„Jasné!“ podal jej ruku, Angela sa uvelebila na riadidlách a vzápätí boli preč.

Elisabetta spustila ruku s novinami. Rada v ženskom stĺpčeku nestála za nič. Marca bude musieť prilákať iným spôsobom. Vedela, že je celkom pekná, odkedy – ako povedala matka – sa jej črty tváre ustálili a stratili detskú buclatosť. Veľké okrúhle oči zelenohnedej farby, hustá tmavá hriva padajúca na plecيا. Nos výrazný, no proporčne vyvážený s lícnymi kosťami, plné pery. Odmalička mala *bocca grande*, veľké ústa, vždy povedala z mosta doprosta, čo si myslí, a to sa najmä pri chlapcoch, latinčinárovi a tej starej ježibabe v novinovom stánku ukázalo ako problém.

Oprela sa o lakte a vdýchla pach mliečne sfarbenej vody v Tiberi, sčerenej vlnkami s čiapočkami belavej peny. Nad riekou poletovali lastovičky, v korunách stromov koncertovali cikády, vážky bzučali. Breh rieky lemovali ružové oleandre, pínie a palmy a sivé kamenné múriky chránili túto prirodzenú oázu pred hlukom mesta.

Pohľad jej padol na Ponte Rotto uprostred rieky. Most pred stáročiami spájaj obidva brehy rieky, no zub času z neho nechal iba jeden oblúk. Dvíhal sa nad vodou, no nevedol nikam. Rímania ho nazývali ruinou, no Elisabetta v ňom videla skôr víťaza nad Tiberom a nad živlami, ktoré ovinuli Ponte Rotto popínavými čiernozelenými rastlinami, akoby ho chceli stiahnuť pod vodu.

Za mostom bol Tiberský ostrov, jediný ostrov v meste. Vošla sa naň iba Bazilika svätého Bartolomeja so zvonnicou z vyblednutých tehál, Kostol svätého Giovaniho Calibitu a nemocnica Ospedali Fatebenefratelli s radmi okien so zelenými okenicami. Hneď oproti nemocnici bol bar GiroSport. Marcova rodina, ktorá ho vlastnila, žila v byte nad ním. Elisabetta bývala len o pár blokov ďalej v bohémskej štvrti Trastevere. Ona i jej otec Trastevere milovali. Jej matka, nanešťastie, akosi stratila schopnosť mať niečo rada.

Vtom zbadala prichádzať Sandra Simoneho. Bol to jej druhý najlepší kamarát po Marcovi, obaja chlapci a ona už od detstva tvorili nerozlučnú trojku. Sandro bol samá ruka, samá noha, kráčal ako bocian a vietor mu z chudej tváre odfukoval svetlohnedé kučery. Svojím spôsobom bol pekný, črty mal jemnejšie než Marco a postavou pripomínal zastrúhanú ceruzku. Bol štíhly, no silný ako lano nesúce moderný most.

„Ciao, Elisabetta!“ pozdravil ju s úsmevom, zložil si z hlavy fez, ktorý bol súčasťou uniformy, utrel si spotené čelo a zhodil ruksak. Prisadol si k nej a prižmúril pred slnkom prenikavo modré oči s dlhými vykrútenými mihalnicami. Nos mal orlí, pery plné a jemne tvarované. Sandro býval na východnej strane rieky v židovskej štvrti nazývanej geto. Ich trojčlenná partia od mala lietať na bicykloch medzi Trastevere, Tiberským ostrovom a getom, hrávali futbal a správali sa, akoby Rím bol ich súkromné ihrisko.

„Ciao, Sandro,“ usmiala sa, rada, že ho vidí.

„Zastavil som sa po olovrant. Daj si.“ Vytiahol z ruksaku papierové vrečko, a keď ho otvoril, vystúpila z neho lákavá vôňa *suppli*, ryžových krokiet s paradajkovou omáčkou a kúskom mozzarely v strede.

„Grazie!“ Elisabetta si jednu vzala a s chuťou do nej zahryzla. Trojobal bol chrumkavý, paradajková omáčka skvelo okorenená a horúca mozzarella sa rozplývala na jazyku.

„Kde je Marco? Doniesol som aj jemu.“

„Preváža sa s Angelou.“

„Jeho smola.“ Sandro sa pustil do *suppli* a letmo hodil okom na noviny. „Čo čítaš?“

„Nič.“ Kedysi rada čítala noviny, no jej obľúbení stĺpčekári zo stránok zmizli a mala neblahé tušenie, že ich vyhodili. Odkedy sa pred pätnástimi rokmi dostal k moci Benito Mussolini a jeho fašisti, cenzúra bola na dennom poriadku. „Všetky články sú na jedno kopyto, buď ospevujú našu úžasnú vládu alebo uverejňujú absurdné plagáty na celú stránku. Napríklad tento.“

„Daj, pozriem sa.“ Sandro si utrel prsty servítkou.

Elisabetta mu ukázala obrázok talianskej vidiečanky v tradičnom oblečení a s dvoma bábätkami v náručí a prečítala mu text pod ním: ‚Ideálna fašistická žena rodí deti a venuje sa domácnosti. Muži pracujú alebo bojujú.‘ To nie sú správy, ale propaganda! Navyše nie všetky ženy sú rovnaké.“

„Pravdaže nie. Noviny nemajú vždy pravdu.“

„Táto teda nemajú,“ prikývla a spomenula si na rubriku s radami pre ženy. Marco s Angelou sa stále nevracali.

„Netráp sa tým.“

„Ale mňa to naozaj trápi.“ Elisabetta s fašistami nesúhlasila, no okrem Sandra a Marca o tom nehovorila s nikým. Ľudí, ktorí sa vyjadrovali proti vláde, mohli zatknúť a potom ich čakalo

confino, vyhnanstvo ďaleko od domova. Rím sa hmýril udavačmi, dosť ich bolo aj v Trastevere. Elisabettina rodina sa nehlásila k žiadnej politickej strane, no ako umelci mali prirodzený sklon k lavičiarstvu.

„Nemáš rada, ak ti niekto hovorí, čo máš robiť.“

„Komu by sa to páčilo? Tebe hádam áno?“

„Ani ja to nemám rád, ale neberiem si to tak k srdcu ako ty.“ Naklonil sa k nej. „Nesiem novinku. Profesor Levi-Civita ma prijme na stáž na Sapienzu.“

„*Davvero?*“ zhíkla. „To myslíš vážne? Stredoškóláka vezmú na univerzitu?“

„Áno, budem mať individuálny plán.“ Rozžiaril sa od hrdosti.

„Blahoželám!“ Radovala sa s ním. Sandro bol matematický génius. Jeho nevšedný talent sa prejavil už na základnej škole, nemalo ju prekvapiť, že oňho prejavila záujem rímska univerzita. „Levi-Civita... To je ten profesor, o ktorom stále rozprávaš?“

„Áno, už sa neviem dočkať, kedy sa s ním stretnem. Je to jeden z najväčších matematikov dnešných čias. Preslávili ho práce o tenzorovom počte, ktorý Einstein využil vo svojej teórii relativity. Profesor ho bol navštíviť v Amerike, práve sa odtiaľ vrátil.“

„Ja žasnem. Ako si sa k nemu dostal?“

„Odporučila ma profesorka, a tak som čakal, či sa mi ozvú. Už som bol v nemocnici povedať to mame.“

„Musí byť na teba pyšná.“ Elisabetta Sandrovu mamu obdivovala. Pani Simoneová pracovala v Ospedale Fatebenefratelli ako ženská lekárka a pôrodníčka. Bola jedna z mála žien v lekárskej profesii, o ktorých Elisabetta kedy počula.

„Pyšná a prekvapená, o tom odporúčaní nevedela.“

„Aj mne to vyrazilo dych. Prečo si nám nič nepovedal?“ Tým *nám* myslela Marca a seba.

„Keby som pohorel, nechcel som, aby ste to vedeli.“

„Och, Sandro!“ vyhrkla v návale emócií. „Ty nikdy nepohoríš a Levi-Civita môže byť rád, že ťa získal. Raz bude z teba slávny matematik.“

„A z teba slávna žurnalistka,“ usmial sa.

„To sa uvidí.“ Netušila, čím bude Marco, ale nechcelo sa jej lámať si tým hlavu.

„Ako môžeš čítať na takom prudkom slnku?“ Spod prižmúrených viečok vrhol pohľad na jej noviny. „Nebolia ťa oči?“

„Bolia.“

„Ukáž.“ Vytrhol z novín jednu stránku a vstal.

„Vráť mi ju!“ vyskočila, ale odvrátil sa a čosi s ňou robil.

„Načo, sú tu len úmrtné oznámenia a nekrológy.“

„Ja ich čítam rada.“ Nekrológy nikdy nevynechala, každý predstavoval napínavý životný príbeh, pravda, okrem toho záveru.

„*Ecco*.“ Ukázal jej čiapku poskladanú z novín a narazil jej ju na hlavu. „Aby ti nesvietilo do očí.“

„*Grazie*.“ Vďačne sa usmiala, a vtom ju Sandro z ničoho nič pobožkal. Keď mu božk mimovoľne vrátila, zacítila teplú chuť paradajkovej omáčky. S úsmevom sa odtiahol a vtedy si všimla zvláštny lesk v jeho očiach. A to si práve v ten deň povedala, že prvý chlapec, s ktorým sa pobožká, bude Marco! Zaplavil ju zmätok.

„Sandro, prečo si to urobil?“ Rýchlo sa obzrela, či sa niekto nepozera, no spolužiaci sedeli sklonení nad úlohami. Marco s Angelou uvelebenou na riadidlách bicykla sa už vracali, ale boli ešte ďaleko.

Zazubil sa. „To je predsa jasné, nie?“

„Ale... ešte nikdy si ma nepobožkal.“

„Nepobožkal som ešte nikoho.“

Chytilo ju to za srdce. „Ale prečo práve mňa? A prečo práve teraz?“

„Také otázky môžeš klásť iba ty!“ rozosmial sa.

„Myslela som si, že sme priatelia, nič viac.“

„Vážne? Ja...“ začal, ale prerušil ho Marco, ktorý z diaľky zakričal: „*Ciao*, Sandro!“

„*Ciao*, Marco!“ odpovedal Sandro a zakýval mu.

Elisabetta zažmurkala, zvláštny okamih medzi ňou a Sandrom sa rozplynul tak rýchlo, až sa jej zdalo, že k nemu nikdy nedošlo.

2. kapitola

Marco

máj 1937

Marco šliapal do pedálov po širokom bulvári Lungotevere dei Pierleoni na ľavom brehu rieky. Slnko už klesalo za koruny stromov a vrhalo šikmé lúče na mesto, ktoré na sklonku pracovného dňa ožilo. Autá trúbili, vodiči nadávali, vo vzduchu sa vznášali sivasté kúdoly dymu z výfukov. Chodníky boli plné ľudí, úradníci sa ponáhľali, aby chytili električku.

Marco zrýchlil. Hlavu mal plnú Elisabetty. Bol do nej zaľúbený, no ona sa k nemu stále správala ako ku kamarátovi. Vôbec jej neprekážalo, keď vzal na bicykel Angelu. Vykolažilo ho to, toto sa mu ešte pri žiadnom dievčati nestalo. Vždy si mohol preberať, ale chcel iba Elisabettu. Bola krásna, čo by bol dostatočný dôvod, no najväčšmi na nej zbožňoval vášeň, silu a zápal. Rozmýšľala o kadečom, a hoci bola oveľa inteligentnejšia ako on, brala ho ako seberovného. Zaľúbil sa až po uši a urobil by čokoľvek, aby ju získal.

Dnes pri rieke videl Sandra stáť podozrivo blízko nej, akoby sa vo veľkom na čomsi dohovárali. Žeby mali spoločné tajomstvo? Marco znervóznel. Tí dvaja si rozumeli, vždy si mali čo povedať o knihách a podobne. Od žiarlivosti ho pichlo pri srdci, i keď vedel, že Sandro a Elisabetta sú iba priatelia. Navyše jeho najlepší kamarát nemal so ženami žiadne skúsenosti, ešte s nikým nechodil.

Marco zabočil na Ponte Fabricio, kolesá bicykla podskočili na starom travertíne. Tento klenutý most pre peších s múrikmi po oboch stranách bol najstarší v Ríme, a keďže viedol na Tiberský ostrov, bol vlastne pokračovaním ulice, na ktorej býval Marco. Prekľučkoval pomedzi mužov idúcich z práce a šikovne sa vyhol

mačke, čo mu prebehla tesne popred koleso. Z najvyššieho bodu mosta uvidel, že jeho otec Beppe nestojí pred rodinným barom GiroSport ako zvyčajne. Znamenalo to, že zasa mešká na večeru.

Pridal, preletel druhou polovicou mosta, minul ich bar na Piazza San Bartolomeo all'Isola a prešiel k bočnému vchodu. Zoskočil z bicykla, zasunul ho do stojana, prefrnkol cez preplnený bar, vybehol hore, zhodil plecniak a vošiel do kuchyne. Bola taká malá, že ju zaplnil parou aj jeden hrniec s vriacou vodou. Na stene viseli zarámované fotografie jeho otca na Giro d'Italia a kalendár s fotografiami Learca Guerru, slávneho talianskeho cyklistu. Na malej poličke stál rámik s portrétom pápeža Pia XI., krucifix z palmového dreva a sadrová soška Panny Márie. Marcova matka uctievala Ježiša, otec sa klaňal cyklistike.

„Ciao!“ Marco prešiel pozdĺž stola, pobožkal dvoch starších bratov Emedia a Alda a napokon otca.

„Marco!“ usmial sa Emedio. Vyzeral ako mladšia kópia ich otca. Obaja mali tmavé kučeravé vlasy, široké čelo, mocný nos, rovné ústa a husté obočie nad široko posadenými očami čiernymi ako uhlíky. Marcov otec si doteraz udržal svalnaté telo profesionálneho cyklistu a stále opálenú pokožku. Hornú peru mu pretínala jazva, spomienka na útok vlka. Beppe Terrizzi vyrastal v hornatom regióne Abruzzo. Už ako desaťročný pásol ovce a o pravdivosti príbehu, ako jeho ovce napadol vlk a on s ním zápasil, kým ho nezahnal na útek, nepochyboval nikto, kto ho poznal.

„Ehi, fratello,“ zvítal sa s ním Aldo. Pri úsmeve pevne stískal pery, hanbil sa za krivé predné zuby. Výzorom aj povahou bol Aldo skôr do rodiny ich matky. Povahou bol tichší, oči mal blízko pri sebe a bradu rozdelenú ryhou, čo bol typický znak Castellichiovcov. Vzrastom bol zo všetkých terrizziovských chlapcov najnižší, no cyklistiku miloval. Aj teraz sedel za stolom v prepotenom bielom tričku a cyklistických šortkách. Matka by určite bola radšej, aby sa na spoločnú večeru prezliekal, no nikdy nepovedala ani slovo.

Marco ju pobožkal. „Mami, vyzerá to senzačne! *Brava.*“ Práve nakladala na tanieri prvý chod, špagety s omáčkou *pomodoro* a kúskami krabieho mäsa. Z červenej omáčky trčali oranžové zubaté klepetá a Marcovi sa od rybaco-paradajkovej vône okamžite zbehli v ústach sliny.

Usmiala sa naňho, z nevelkých svetlohnedých očí jej sálala vrúcnosť. Tmavé pramene uvoľnené z dlhého vrkoča sa jej skučeravili od pary, čo sa kúdolila z drezu. Mala plochý nos, široký úsmev a úprimnú, otvorenú tvár dedičanky. Marcovi rodičia boli pôvodom *contadini*, roľníci, a vyrastali v domoch, kde spolu s ľuďmi bývali aj kozy a sliepky. Po svadbe sa presťahovali do Ríma, otec šikovne zúročil svoju slávu cyklistickej celebrity a otvoril si vlastný podnik GiroSport. Kaviareň navštevovali zamestnanci nemocnice, ľudia z najbližšieho okolia a fanúšikovia cyklistiky, ktorí dostali prezývku *tifosi*, lebo šaleli rovnako ako ľudia postihnutí týfusom.

„Len si sadni, synak,“ kývol mu otec od vrchstola.

„Nech sa páči, chlapi.“ Matka najprv obslúžila otca, potom ostatných. Pomodlili sa a všetci okrem Marca sa hltavo pustili do jedla, Marco však labužnícky vychutnával každý kúsok. Otec sa ako vždy vypytoval Alda na tréningové časy. Emedio sa palbe otcových otázok vyhol, on jediný sa cyklistike nevenoval. Stal sa kňazom. Takej obety by Marco nebol schopný, cítil záväzok voči ženskej polovici populácie. A jedného dňa, aspoň dúfal, aj voči Elisabethte.

Matka sa obrátila k Emediovi, ktorý pracoval v Úrade Svätej stolice. „Je niečo nové?“

„Počula si o nemeckej encyklike na Kvetnú nedeľu?“

„Nie. O čo ide?“

„Pápež vydal encykliku *Mit brennender Sorge*, čo znamená ‚S úzkostlivou starosťou‘. Vytlačili ju tajne a dodali do takmer tridsaťtisíc nemeckých farností ako priamy odkaz nemeckým katolíkom.“ Emedio sa naklonil ponad stôl a stíšeným hlasom dodal: „Na texte pracoval aj kardinál Pacelli, ale toto zostane medzi nami.“

Matka si prešla po ústach koncom ukazováka, akoby si ich zatvárala na zips. Oči jej zažiarili. Klebetám z Vatikánu sa žiadne iné nevyrovnali.

„Encyklika sa čítala v nemeckých kostoloch bez predbežného ohlásenia. Vieš si to predstaviť? Dostali ju do toľkých kostolov a nič sa nevyzradilo! Vytlačili ju a distribuovali v najväčšom utajení.“

„Načo tie tajnosti?“ Matka zvrátila čelo. „Je to slovo nášho Svätého Otca.“